

ДУХАВЕНСТВА
НА БЕЛАРУСІ.Канфесіі
ў XVIII—XX
стагоддзях.

2—3

ЗАМАЛЁЎКІ
З НАТУРЫ.Жыццё
беспрацоўнае...

2

АДАМ І ЕВА.

Чаму
смуткуюць дзеці?

3

ПРАГРАМА
ТЭЛЕБАЧАННЯ,
КІНААФІША,
СПОРТ.

4

БЕЛАРУСКАЯ
МАЛАДЗЕЖНАЯ
ГАЗЕТА

ЧЫРВОНАЯ

ЗМЕНА

11 студзеня 1994 г.

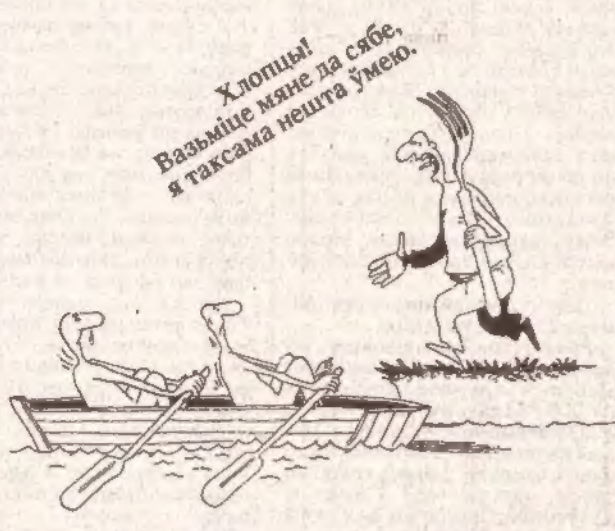
Аўторак

№ 3 (13719)

Кошт у розніцу 20 рублёў

Выдаецца з 1921 года

Малое Віктар ДУБОВІК

Хлопцы!
Вазьміце мяне да сябе.
Я таксама нешта ўмею.

На цудоўнай лепельскай зямлі людзі умеюць добра працаваць, а калі надыходзіць свята, і адпачываць. І ў гэты раз Лепельшчына, як і ўся рэспубліка, святкавала Нараджэнне Хрыстова. Шматгадовыя традыцыі мясцовых людзей умела захоўваюць і падтрымліваюць тут.

Здаўна ў вёсках раёна Каляды суправаджаліся традыцыйнай гульнёй "Жаніцтва Цярэшкі".

(Працяг фотарэпартажу на 2-й стар.)

Кур'ер "ЧЗ"

СТОП-ФАКТ

Рублёвая зона: за і супраць

21—22 студзеня 1994 г. у мінскай канферэнцыі-зале Белінфарма (пр. Машэрава, 19) адбудзецца міжнародная навукова-практычная канферэнцыя на тэму "Праблемы стабілізацыі фінансаво-кредытнай сістэмы ў постсавецкіх дзяржавах".

На канферэнцыі плануецца абмеркаваць практычны вопыт прыбалтыйскіх і іншых краін былога СССР, якія дасягнулі найбольшых поспехаў пры ўвядзенні і стабілізацыі нацыянальных валют, перспектывы Беларусі ў гэтым напрамку. На канферэнцыю запрашаны вядомыя беларускія навуковцы і эксперты фінансаво-кредытнай сістэмы, кіраўніцтва Нацбанка Беларусі, а таксама зацкаўленыя дэпутаты парламента Беларусі, кіраўніцтва камерцыйных банкаў і фінансавых кампаній рэспублікі, прадстаўнікі цэнтральных банкаў Эстоніі, Латвіі, Літвы, Казахстана, Украіны, Малдовы, кіраўніцтва "Масбізнесбанка", "Прамбудбанка Расійскай Федэрацыі", члены і эксперты Хрысціянска-дэмакратычнай фракцыі Еўрапарламента.

Арганізатарамі гэтай канферэнцыі выступілі Беларускі народны фронт "Адзінства" і Фонд Сораса-Беларусь.

Андрэй ВАШКЕВІЧ.

4—5 студзеня адбыўся візіт у Маскву ўрадавай дэлегацыі Рэспублікі Беларусь на чале са Старшынёй Савета Міністраў Вячаславам Кебічам.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ, БЕЛІНФАРМ.

Грошы — не чуткі

Як паведамілі карэспандэнты Белінфарм пачомнікі старшынстваў Нацыянальнага банка Беларусі дарадца Валерыя Дашкевіча, аб'яднання грашовых сістэм Расіі і Беларусі ў бліжэйшыя дні не адбудзецца.

Напрыканцы студзеня ў Беларусь прыедзе расійская дэлегацыя, каб прадэманстраваць пераходы па гэтым пытанні. Таму чуткі аб тым, што аб'яднанне грашовых сістэм адбудзецца ў бліжэйшыя дні, — неабгрунтаваныя.

На пытанне, ці не будзе ўведзена з 1 лютага нацыянальная беларуская валюта, Валерыя Дашкевіч адказаў: "Думаю, што гэтага не здарыцца". На яго думку, на сённяшні дзень прыкрытыя — за аб'яднаннем грашовых сістэм Расіі і Беларусі.

Пакуль без віз

Увядзенне Літвой візавага рэжыму для грамадзян Беларусі, якія наведваюць гэту краіну, адкладзена да 1 сакавіка 1994 года. Пра гэта карэспандэнты Белінфарм паведамілі ў пасольстве Літвы ў Беларусі.

На працягу студзеня 1994 года будзе праведзены двухбаковыя беларуска-літоўскія перамовы, на якіх пытанне ўвядзення Літвой візавага рэжыму будзе вырашана канчаткова.

У гасці праз... касу

Мінскі аблвыканкам зацвердзіў часовыя палігонныя аб'екты прыбываючых у гарады і вёскі мінскай вобласці грамадзян, якія паставілі прашанне па-за межамі Рэспублікі Беларусь на тэрыторыі былога СССР ці якія не маюць стагнага месца жыхарства.

Адпаведна з гэтым дакументам, рэгістрацыя падлягаючых грамадзян, якія прыбылі на тэрмін вышэй 1 сутак у гасці, на ляснінне, адпачынак, у камандзіроўку, а таксама для камерцыйнай і іншай дзейнасці. Рэгістрацыя праводзіцца па месцы пражывання — у гасцінцах, матэлях.

ПРАВІНЦЫЯЛЬНАЯ ХРОНІКА

Эх, і пракоцімся...

на спізкім тратуары

У студзені новага года жыхары Асіповічаў набілі значна менш праязных білетаў на гарадскі транспарт, чым у мінулым месяцы. І не толькі з-за вялікага кошту.

Прычынай таму — праца гарадскіх аўтобусаў. Дакладней, яе якасць. Нарадка гарадскіх транспарту з-за сваёй няспраўнасці на выхадзілі на маршруты, спазняючы. А днём з 9 да 12 гадзін маршруты аўтобусаў № 213, згодна з графікам руху, наогул простаіваюць на аўтобускай станцыі. Кажуць, з-за эканоміі паліва.

Ну, а цярпець з-за гэтага пасажыры. Працягваюць некаторыя прадпрыемства пры-

Інтэрнатах ці па прыватных адрасах. Прыбыўшым у вобласць на тэрмін да 45 сутак неабходна ўнесці плату ў памеры 10 працэнтаў мінімальнай заробковай платы за кожны суткі знаходжання ў касы названых устаноў ці праз асцядлівы банк.

Ад аплаты за рэгістрацыю вызваляюцца асобы грамадзяне і групы, якія прыбываюць па запрашэнні для ўдзелу ў дабрачыннай, гаспадарчай, навуковай дзейнасці, для аказання на сельніцтва лясных паслуг. Выключэнне таксама складаюць транзітныя пасажыры, блізкія сваякі і дзеці ва ўзросце да 16 гадоў.

Органам унутраных спраў даецца права ажыццяўляць праверку выканання гэтага палажэння. Пры дапушчэнні адміністрацыйнага ці крымінальнага правапарушэння рэгістрацыя анулюецца, а прадаўжэнне тэрміну разглядаецца ў кожным канкрэтным выпадку.

Белінфарм.

Фестываль сяброў

5 студзеня ў Мінску адбылося адкрыццё фестываля школьнай "Сяброўства".

У клубе "Юнацтва" сабраліся арганізатары фестываля і прадстаўнікі дэлегацыі — дзеці старэйшых класаў з Санкт-Пецярбурга, Рыгі, Віцебска, Мінска, Гомеля, Брэсцкай вобласці. Яны выступілі з расказаў і інфармацыяй пра свае гарады, а таксама з канцэртнымі нумарамі. Наперадзе — сустрэча школьных каманд клуба сяброў і знаходлівых дыскаў, цікавыя экскурсіі.

Упершыню фестываль школьнай адбыўся 10 год таму ў горадзе Тарту і да распаду СССР паўтараўся штогод. Сялета ж правядзенне фестываля ўзнікла.

Алена КЛІМЕНКА, ЧЗ-інфарм.

Калядны кашмар

У калядную ноч незвычайнае здарэнне адбылося ў адным з прыватных катэдраў Паўночнага пасёлка Мінска.

Грамадзянка В. заставалася ў хаце адна. Нібы ведаючы гэта, а 2-4 гадзіне ў вёскае акно настойліва пагрукалі. Прачынуўшыся, яна засцергла адчыніць. Тады грукат узмаціўся, завірала шкло і ў хату палезла нейкая жанчына ў адзенні Евы.

Я іншадумна, а яшчэ не нарадзілася на гэтай зямлі.

Пацярпеўшая ўзяла ламант, але суседзі спалі моцна. Толькі бабулька П. з бліжэйшага дома абудзілася і дапамагла ламантаваць. На шчасце, гэты гоман пачулі ў праязджаўшай машыне ПМГ і парашулі спалохаваць забралі да высвятлення асобы і ідэнтыфікацыі асобы (па марозе ніхто ж здарова ў куталі не ходзіць).

Грамадзянкі В. давалася на рашоткі ночы звычайна акно... падушкі і працягваюць глядзець калядныя сны. Толькі ці не былі гэта сучасныя кашмарты?

Вітаўт МАРТЫНЕНКА, ЧЗ-інфарм.

Дзядам пасля шасцідзесяці ўваход забаронены!

Піць гарэлку, што па дзяржаўных цэнах, можна, аказваецца, толькі да шасцідзесяці гадоў.

Прынёмі, такіх як у Віцебску. Жыхар горада Я. І. Маўраў меў неабходнасць дажыць да васьмідзесяці гадоў для яшчэ захавання, неабража, адсвяткаваць юбілей. Калі ж зашлоў у магазін па гарэлку, там яму растлумачылі, што люты ў яго ўзросце не прадуладжаны. Гарэлку па дзяржаўнае можна набыць толькі да шасцідзесяцігоддзя. А зараз, маўляў, дзед, купіць камерцыйную. І чаму стары не запасае спіртным яшчэ дваццаць гадоў таму? Праўду кажучы, наперад кінеў — ззаду знойдзецца.

Уладзімір МІХНО, ЧЗ-інфарм.

Курсы валют на 10 студзеня:

	Далар ЗША		Ням. марка	
	Скупка	Продаж	Скупка	Продаж
"Комплекс"	4200	4450	2410	2555
"Бел-бізнесбанк"	4100	5000		

ходацца адмерваць па 6—7 кіламетраў пешшу. Ды яшчэ па спізкім дарозе...

Іван СЦЯПУРА.

З'елі кіёскі "Саюздруку"

У Докшыцках непамярны падаткі, якія склалі аж восемдзесят працэнтаў ад даходу, жорсткім прагнупі раённае аддзяленне "Саюздруку".

Як не стараўся тое гандляваць, нашіптваўшы сваё кіёскі рознага камарсцыйнага драбязоў, гэта іх не выратавала. Докшыцкі "Саюздруку" абанкі рушыў, хоць і перапынуў у мясцовы банк пяць мільёнаў вырваных грошай. Цяпер яго кіёскі перададзены суседзям. Глыбоцкаму аддзяленню. Хто наступны?

Уладзімір МІХНО, ЧЗ-інфарм.

ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫІ

БНФ бачыць перспектыву ў выбарах

□ Ліля ГРЫНЯВЕЦКАЯ, ЧЗ-інфарм

Візіт Прэзідэнта ЗША Біла Клінтана ў Мінск і нядаўняе падпісанне спікерам Шушкевічам Дагавора аб калектыўнай бяспецы ў рамках СНД сталіся прычынай наладжанай апазіцыяй Беларускага народнага фронту прэс-канферэнцыі.

Дзве вышэйназваныя падзеі маюць значнае значэнне для Беларусі (асабліва апошняя), каб іх не пачылі каманіраваць розныя палітычныя сілы рэспублікі. Станіслаў Шушкевіч, які доўгі час рашуча выступаў супраць Дагавора аб калектыўнай бяспецы і нэват праграму вынесці гэтыя пытанні на рэфарэндум, раптам змяніў прынцыпы і "падпіхае" паперу, якая, паводле ягоных ж слоў, можа давесці да паспяху беларускіх хлопцаў у Таджыкістан. Занон Пазняк растлумачыў журналістам спікерскае неадпаведнасць, як жаданне пайсці на ўсё, каб уратаваць ад магчымай адстаўкі (нага-

даем, што парламенцкая фракцыя "Беларусь" зноў мае намер паставіць пытанне аб адстаўцы Шушкевіча адразу ж пасля зямных выбараў). Невадмога, ці пахваліць спікера за такі ўчынак парламенцкая большасць і ці дае яму такую ўпартасць у гэтым пытанні. БНФ, мяркуючы па ўсёму, дараваць сваёму даўняму сталеўніку здраду інтарэсам Беларусі (так адказаў З. Пазняк на прашанне дагавора) не збярэцца.

На думку апазіцыі, сітуацыя на Беларусі значна пагоршылася апошнім часам. І звязана гэта не толькі з глыбокім, справакаваным, паводле слоў БНФ, бяздар-

най дзейнасцю ўрада эканамічным крызісам, але і з замахам на палітычную незалежнасць беларускай дзяржавы.

З падпісаннем дагавора фактычна скасаванымі аказаліся прынцыпы бяз'ядзернасці і нейтралітэту Беларусі, закладзеныя ў нашай Канстытуцыі, лічыць апазіцыя. Больш за тое, Інтэрфакс распаўсюдзіў заяву прэм'ера Кебіча, у якой ён лічыць цалкам магчымым уступленне Беларусі ў НАТО, калі такі крок першай зробіць Расія. "Што ж гэта такое, — абурэўся Занон Пазняк, — спачатку Дагавор аб калектыўнай бяспецы, зараз — НАТО, а як жа быць з прынцыпам нейтралітэту і неўступлення ні ў якія ваенныя блокі?" (Дарэчы, сталая ўдзельніца Паўночна-атлантычнага блоку не вельмі спяшаюцца крыху пацясініцца, каб даць месца ў сваіх радах былым удзельнікам сацыялістычнага лагера. Замест уагаворы членаства ў НАТО "блончкі" прапанаваў "лагернікам" праграму "Партнёрства за мір" — кампраміс, які

ўскладнаеўрапейскай краіны палічыў новай рэзервацыяй).

Беларусь павінна шукаць падтрымку ў Еўропе, сказаў З. Пазняк. Аднак апазіцыя збіраецца выкарыстаць шанец, звязаны з нядаўнім знаходжаннем амерыканскага прэзідэнта на беларускай зямлі. Клінтан паводзе ў Курган, сустрапецца з апазіцыяй і, магчыма, асабіста з апазіцыйным лідарам. Прычым, ініцыятыва на-конт апошняга, паводле слоў апазіцыі, зыходзіць з амерыканскага боку.

Акрамя вышэйназваных праблем, апазіцыя скарэнула на прэс-канферэнцыі пытанне аб'яднання грашовых сістэм Беларусі і Расіі, якое, на думку БНФ, мае цалкам палітычны характар, адкаменціравала палітыку ўрада, як здарэніцкую, і парэнула сітуацыю на Беларусі з пераездам разбору Рэчы Паспалітай у XVIII ст. На заканчэнне З. Пазняк выказаў упэўненасць, што 1994 год стане апошнім годам наменклатуры. Пахвіём — пабачым.

Дзесятае неба

«Еўраньюс». У Маскве адбыўся мітынг нацыянальна-патрыятычных партый. Прысутныя выступілі з патрабаваннем аднавіць дзейнасць расійскага парламента. Цікава, што сярод удзельнікаў мітыngu былі і тыя, хто ў кастрычніку мінулага года падтрымаў Ельцына і яго урад.

***

У Германіі адбылася дэманстрацыя пад чырвонымі сцягамі, прысвечаная памяці нямецкіх рэвалюцыйна-нераў Карла Лібкнехта і Розы Люксембург, якія былі забіты 75 год таму, у 1919 годзе. Акрамя нямецкіх камуністаў, у дэманстрацыі прынялі ўдзел прадстаўнікі іншых сацыялістычных партый.

***

Польскі прэзідэнт Лех Валенса правёў некалькі дзён у Бруселі, дзе даў інтэрв'ю французскаму тэлебачанню. У гутарцы з тэлежурналістам ён расказаў пра планы выйсці з міжнароднага саюза Польшчы з бліжэйшымі суседзямі — Венгрыяй і Славакіяй, а таксама асудзіў рэгіянальныя рэформы ў Расіі, якія прывялі да міжнацыянальных канфліктаў.

ДОБРЫЯ НАВІНЫ

"МЗХ" — зроблена ў Беларусі

Здаецца, беларусы ўжо да ўсёго прывыклі, уваходзячы ў гэты славуты рынак. Нават не ведаючы замежных моў, мы свабодна чытаем на тыкетках тавараў "Made in Japan", "Made in Italy", "Made in Germany", "Сделано в СССР", навучыліся нават англімоўныя інструкцыі па складанай бытавой апаратуры адпавядаць беларускаму. І ў будзе ўсё гэта на Беларусі можа?

Бадзі, так. "Made in Belarus" ужо не здаўнае тэх, што набываў тэлевізары "Віцязь", халадзільнікі "Мінск", брэсцкія трыкатажныя кашулі. Але Мінскі завод халадзільнікаў вырашыў сцягнуць яшчэ далей. На прадпрыемстве для ўнутранага рынку

распрацоўваюцца цалкам беларускамоўныя тыкеткі.

Хацелася б успрымаць як добры сімptom тое, што ганарлівым лэйблам "Зроблена ў Беларусі" першым пачне карыстацца прадпрыемства, якое дзякуючы сваёй адмысловай прадукцыі стала ўдалымісям XX міжнароднага прыза "Залаты трайфэ-яксы".

Неблагім крокам усталявання самапавагі (дзякаваць Богу, ёсць за што) на МЗХ стане выпуск беларускамоўных кніжак-папяртоў на прадукцыю, зробленую для ўнутранага рынку.

Хацелася б, каб неўзабаве гэтым шляхам пайшла ўсё рэспубліка, каб, як у песні Зм. Бартошкі, за гонар лічылі напісаць па-беларуску свой лэйб і іншыя фірмы з сусветнай славай. Уявіце сабе: "Відэаплэер "Соні", зроблены ў Японіі. Інструкцыя па карыстанню...

Вітаўт МАРТЫНЕНКА, ЧЗ-інфарм.

Мова здароўя

У Мінскім медыцынскім па іншых тэмах студэнтаў створана першая беларускамоўная група.

— Які дзіўна, сёння мы карыстаемся падручнікамі, надрукаванымі на расійскай і нямецкай мовах, — гаворыць трыкурснік Алег Стасевіч, якому і належыць ідэя стварэння групы. — Гэта — пэўны цяжкасці як для нас, так і для нашых выкладчыкаў. Аднак мы спрабуем знайсці выйсце са становішча. Сумесна з зацкаўленымі студэнтамі з хімічнага аддзялення БДУ, а таксама Сержуком Варышкім — пшчкурнікам нашай інстытута — я прымаў удзел у складанні і выданні руска-беларускага хімічнага слоўніка (1 000 слоў) і фізіялагічнага (3 000 слоў).

На чарзе — падрыхтоўка фармакалагічнага слоўніка.

— Праз 4-5 гадоў мы атрыма-

еце дыплом урача. На якой мове вы будзеце размаўляць з пацыентамі, выключна на беларускай?

— На той мове, якую разумее хворы.

— А ці плануеце нейкае заахаванне вашай групы?

— Мы атрымаем "дзяўняную стипендыю". Адна — звычайная. Другую, дадатковую, нам у парадку дабрачыннай дапамогі штомесця пералічвае фірма "Дайнона", якая з'яўляецца нашым спонсарам. Але ж я хачу падкрэсліць, што мы выбралі беларускую мову не дзеля матэрыяльных прывілей. Калі стваралася наша група, пра дадатковую стипендыю ніхто нават не падзяваў.

Алена КЛІМЕНКА, ЧЗ-інфарм.

ЗАМЕЖНЫЯ
ТАЛІТАЙ

Пасол Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікі ў Беларусі Алені Бургер быў знойдзены мёртвым у машыне ў гаражы свайго рэзідэнцы. Ад выхлупнай трубы аўтамабіля быў працягнуты шланг, па якім выхлупны газы маглі паступаць у машыну. Улады пакуль не маюць версію, было гэта забойства ці самагубства.

ЛІТВА. Хоць мінула ўсяго паць год, як літоўская мова стала ў рэспубліцы дзяржаўнай, змяненні адбыліся ва ўсіх сферах жыцця. Нават у справядна рускамоўных установах, які абслугоўваюць марскі і паветраны флоты, чыгунку, цяпер размаўляюць пераважна па-літоўску. Для вывучэння дзяржаўнай мовы жыхарам рэспублікі выдадзены розныя падручнікі, адкрыты адпаведны курс. Кантралёры выканання мовы закона спецыяльная дзяржаўная інспекцыя.

ЭСТОНІЯ. Большасць эстонцаў патрабуе перагледу граніц з Расіяй і Літвой, што яны павінны быць адноўлены ў дададзеных межах. Эстонія павінна вярнуць сабе Івангород, Прымор'е, Пячору. Большасць жа эстонцаў спадзяецца на тое, што знойдзе рашэнне, якое прымуць абедзве дзяржавы.

КІТАЙ стварае першую міжконтынтальную балістычную ракету, якая зможа дасягнуць тэрыторыі ЗША.

ВЯЛІКАБРЫТАНІЯ. Каралева Елизавета II афіцыйна дэлежавала тысячам брытанскіх вэтэранаў нацыянальнае свята памяці медаль "40 год Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне".

Экс-прэзідэнт Грузіі Зейд Гамсахурдзі 31 снежня 1993 года скончыў самагубствам у адным з раёнаў Заходняй Грузіі. Аб гэтым "Інтарфакс" паведаміла яго жонка Манана. Паводле яе слоў, месца, дзе ў гэту ноч знаходзіўся З.Гамсахурдзі, было акамунавана невядомымі асобамі.

з гісторыі Беларусі

— пачатак XX стагоддзя —

ных прыходах лютаране, немцы па паходжанню, забілі сваю прыродную мову. Таму казані і навушныя ў школах вяліся або на польскай (асобны прыход Гродзенскай губерні), або на латышскай мове (у Віцебскай губерні).

Узнікнуўшы як вынік расколу ў праваслаўнай царкве, стараверства распаўсюдзілася на тэрыторыю Рэчы Паспалітай, у тым ліку і Беларусі. У XVIII ст. Стала вядома, што цар, стараверы і паўночныя лютаране пачалі вяртацца ў свае катэдральныя будынкі, якія адраізіліся ад іх на працягу стараверства некаторымі вольнасцямі. У 1764 г. Ветка была разбурана і як рэлігійны цэнтр уступіла месца Старадубу. Некаторая частка манашаў, попоў, уступіўшыся, вернуцца ў расійскую царкву. Існуючы 2-асноўны напіс стараверства папоўшчына і беспаспоўшчына, а таксама маючы асабістыя толькі (федасеўскі, філіпавіцкі, паліпавіцкі), паўночны, італьскі і іншыя). Беспаспоўшчына абшчыны распаўсюдзіліся ў паўночна-заходняй частцы Віцебшчыны. На тэрыторыі Беларусі першы аддзяленні (паўночна-заходняй) пачаў быў створаны ў 1794 г. у Гомелі. Потым да яго далучыліся Чоцкі, Успенскі манастыр. Загідадзілі 11 красавіка 1784 г. Свяцкім Сінодам паставілі стараверскія манастыры Чоцкі, Лаўрэнцьеў і Спасавыя слабады мужчынскі і жаночы і іншыя жыхары г.Беліцы, па іх просьбе, прылічылі да экзархатскай епархіі і далучылі іх да царквы са свяшчэннікамі і дазваляю служыць у староверскіх кнігах і абрадах. Потым стараверы падпарадкаваліся архіерэям тых епархій, у межах якіх яны жылі. У 1798 г. у

Смутах і ззіццях

□ Міхаіл ЛІБІНТАЎ, сацыёлаг

На жаль, толькі некаторыя маладыя бацькі ведаюць, што іх дзеці ўжо ў дашкольным узросце зведаюць і тугу, і пачуццё знявагі, і боль несправядлівасці, і рэзнасць...

Па сённяшніх мерках Юра ажаніўся даволі позна. Яму ўжо споўнілася 29, калі ў Аршанскім загсе зарэгістравалі іх шлюб з Галія, якая была на дзесяць гадоў маладзейшая за свайго выбранніка. Неўзабаве ў сям'і з'явіўся сапраўдны волат — Віцека. Галія ўсю сябе аддавала малому. І калі нараджэнне дзіцяці стала для маладой маці радасцю, то для Юры, які ўжо звыкся з прыемным халасцатцкім жыццём і любіў толькі сябе, — новай абудай. Мінута крыху больш за паць год, у гэты час Віця рос практычна без бацькоўскай ласкі і ласкі. І хоць Галія старалася ўвесь вольны час прысвячаць сыну, яго тварык усё роўна заставаўся сумным. Калі я ўпершыню убачыў гэтага малюга, адразу насцярожыўся: ён быў маўклівы, пануры, быццам "стары", пазбягаў бацькі, які займеўся толькі тым, што (паводле яго ўласнага выразу) "уколюваў" на ўсю сям'ю.

— А ты заўважаеш, чаму пагаршэў настрой у дзіцяці? — пацкаваўся я ў Юры. — Можна, гэта ад твайго нявагі?

— Наўрад, — не згадзіўся малады тата, — чаго ж яму не хапае? Я добра зарабляю. А пашто, павойму, — справа маці.

Далёка не ў кожнай сям'і ёсць свой "хатні" сацыялаг. Таму і пішу зараз, каб прыцягнуць увагу маладых татаў і маці, якія павінны ведаць, што, акрамя "сытага" абеду і прыгожага адзення, малому неабходны душэўны клопат і разуменне. Доўгія гады ўрачы рэгістравалі залежнасць здароўя дзіцяці ад ведаў маці і жыллёвых умоў, зараз жа талюны фактарам, які вызначае яго фізічны і псіхічны дабрабыт, становяцца ўнутрысямейныя адносіны: чым яны спакойнейшыя, лепш. Калі ў сям'і адсутнічае цёплае і адносіны паміж бацькамі, гэта адразу ж адбіваецца на настроі, уплывае на фарміраванне будучых адмоўных рысў характару дзіцяці. Старая сямейная традыцыя разбурэння, новыя ўзнікаючы з цяжкасцю. Можна радавацца таму, што аўтарытарныя метады выхавання

уступаюць месца дэмакратычным, але нельга не бачыць, што дэмакратызацыя сямейных адносін многія разумеюць не як узвядзенне павягу, а як права кожнага рабіць усё, як яму падобна. Гэта робіць сям'ю канфліктнай, няўстойлівай, а пекуче ў ёй самы слабы — дзіця. ...Паўтаргадовы Міша амаль месяц праяляў у балычым. Вярнуўшыся дамоў, ён быццам і не абрадаваўся: не падышоў да любімай іграшкі, не захацеў класіцца ў свой ложак, не адказаў на пытанні, толькі нерухома сядзеў на канале. Яго паводзіны здаваліся бацькам такімі дзіўнымі, што яны спалохаліся. А гэта была звычайная рэакцыя на разладу...

Аднак і дома, пад адным дахам з бацькамі, сучаснае дзіця часта адчувае сябе вельмі адзінока, пакінуўшы ад дзіцяці ўвагі. Мама і тата вельмі заняты, братоў і сястрычак няма, бабці і дзядулі жывуць асобна. І са сваімі праб-

лемамі малы застаецца адзін на адзін. Гэта з'ява, што атрымала назву духоўнага сцюжэ, неадарма непакоіць сацыялагаў, псіхалагаў, педагогаў, урачоў. Мы яшчэ не зусім уяўляем сабе ўсю глыбіню перажыванняў дзіцяці, але можам сцвярджаць,

што гэта сапраўды прасіць, каб яго кармілі з бутэлькі, адмовіўся карыстацца туалетам, пачаў выказваць свае жаданні нечленараздзельным лепетаннем і хныканнем. Такі рэгрэс у развоўставых навіках часам з'яўляецца сімптомам сур'ёзных псіхічных захворванняў. Але ў дадзеным выпадку ён падкрэсліваў усю ступень Печэвага адчува, быў яго неўсвядомленай спробай прыцягнуць да сябе увагу. А справа ў тым, што ў Печэ нарадзілася сястрычка. Спачатку ён цікавіўся ёй, ахвотна глядзеў, як мама корміць і пераапрацоўвае газы, але яму кожны раз газылі: "Не перашкаджай!", "Ідзі ў свой пакой!", "Пагуляй сам!" Ён вырашыў, што мама яго разлюбіла.

Трэба сказаць, што і супрацьлеглыя сітуацыі, калі сын ці дачка становяцца цэнтрам пастаяннай увагі дарослых, таксама могуць скончыцца псіхічным стрэсам. Як толькі такое дзіця паступае ў садок ці ў школу, тут жа высвятляецца яго наўмыснае срывацца з аднагодкамі. Дзіцячы калектыв не церпіць няроўнасці і не аказвае звыклых увагі пестуноў бацькоў, а ён пакутуе, бянтэжыцца, сумуе...

Самігадовы Дзіма быў кумірам усіх дарослых членаў сям'і, з пачатку гадоў самастойна чытаў "сыпаў" адточанымі фразамі, уражваў гэтай эрудыцыяй. Калі ён пайшоў у першы клас, бацькі закахалі ад настаніцы толькі пахвалы. Але на бацькоўскім сходзе нечакана пачулі, што іх сын — вельмі дзіўны хлопчык, ні з кім не размаўляе, і да таго ж гультай. Сапраўды, Дзіма ўхіляўся ад школы, як мог: раніцай у яго балела галава, ён бляднеў, быў, што называецца, сам не свой. "Школьны нейроз" — вызначыў урач. А вайно таму, як ні сумна, — бацькі.

З першых жа дзён нараджэння дзіцяці мама і тата павінны бачыць у малым не толькі благадзейны індывідуум, але і чалавек з духоўнымі патрэбнасцямі, са сваім светам адчуванняў, жаданняў, праблем. Умёне бацькоў добра разумець свайго дзіця ў тым і заключаецца, каб выхаванне з яго не згасла, а чалавечка, які можа дарчыць радасць іншым.

Фота
Аляксея ГАНЧУКА.

Бацькі дзіцяці: трохгадовы Печэ, які быў вельмі развітым, добра ўмеў размаўляць, рабіў

КРЫМІНАЛЬНАЕ БЮРО

Паштальён Печкін — у мультфільмах...

□ Сяргей РАЧЫЛА

Давярай, але правярай — старая, як свет, ісціна. Па-ранейшаму яна не страчвае значнасці і ў сферы ўмацавання правапарадку. Не сакрэт, што лівіяны доля злучнасці — вынік даверлівасці грамадзян суседзям, гасцям, лёсу ці астральным знакам.

Каму і чаму сёння нельга давяраць? — з гэтым пытаннем звярнуўся да начальніка апэратыўна-пошукавага аддзела УУС Мінгарвыканкама падпалкоўніка міліцыі УГ КАСЬЯНАВА.

— Як ні сумна, але сённяшні дзень ужо не сумашчальны з існаваўшай некалі чалавечай дабрыні, гасцінасцю, спачуваннем. Вядома, чым гэта выклікана. Вельмі неспрыяна, што і нам, работнікам міліцыі, неабходна сістэматычна патрабаваць ад грамадзян закрываць свае сэрцы і дзверы ад свэйных просьбаў аб спачуванні, дапамогі. Што рабіць, калі многія з гэтых "слёз" толькі сродак для выкавання злучнасці.

Што датычыць даверлівасці, то я раю ўсім мінчанам: не спыняючыся адважыцца на просьбы незнаёмых. Але калі ўжо хтосьці ўмяшаўся ў вашае жыццё, то сто разоў пераканайцеся ў яго прыстойнасці.

— Уладзімір Георгіевіч, ці не вельмі сумныя вашы словы? Няўжо ёсць прычыны для такой перасцярогі?

— Прычын шмат, неабходна толькі зазірнуць у апэратыўныя зводкі УУС Мінгарвыканкама. Вось толькі адна лічба — 624. Менавіта столькі крадзежоў зарэгістравана ў мінулым годзе з даверлівасці жыхароў і свабоднага доступу ў кватэры. Схематэма злучнасці банальна проста. Гэта сумесная папайкі ахвяр са злучнасцю, пасля якой ахвяры спаць, а злучнасці выносіць з кватэры дыяны, тэлевізары, відэамагнітафоны. Нагальна вясомы званік і дзверы пад выглядам "папайкі вяды", "пераліваць дзіця" ці "папрасіць ручку, каб напісаць запіску".

Некаторыя пад выглядам "бежанцаў" выцякаюць злучнасцю злучнасці з гарадзям, а затым, калі дзверы міліцыянцаў адчынены, бессэрдна выносяць з кватэры бездапаможных пенсіянераў залатыя рэчы. Такіх прыкладаў вельмі шмат.

Такі прыклад. У кватэры дома па вуліцы Іліскай 55-гадовае гаспадар Т. выпіваў з незнаёмым. Калі расцяпа "адключыўся", з кватэры зніклі каларыраваны тэлевізар і дыяны. Добра, што праз некалькі дзён злучнасцю знайшлі, а то прыйшлося б празмерна гасціннаму заявіць зноў адкладаць грошы на набыццё рэчэй.

Дарэчы, ёсць шмат выпадкаў, калі ў шкільны дабрадушны гаспадароў злучнасцю падсыпаюць снатворнае.

Другі прыклад. 18-гадовае жыхар Фрунзэнскага раёна Т. адчыніў тром незнаёмым, папярэдне нават не пацкаваўшыся, хто за дзверыма. У выніку хлопчыка зваяла і вынеслі відэамагнітафон, музычны цэнтр, два тэлефоны (усё японскае), скурныя курткі і відэакасеты. Вось ён, кошт вядомага пытання ў мультфільме пра паштальёна Печкіна!

— Навошта прафесіяналізму злодзею мець у дамашнім арсенале дваццаць скурнак ці дзесяць тэлефонных апаратаў? Дзе і як усё гэта збываюць?

— Як правіла, на рынках ці ў іншых месцах, дзе знаходзіцца вялікая колькасць людзей. Працэс збыту паскарэцца пры зніжэнні кошту тавару. Зусім нядаўна былі выкрыты такія дзеянні. Злодзеі яшчэ не паспелі пад выглядам "папайкі вяды", "пераліваць дзіця" ці "папрасіць ручку, каб напісаць запіску". Некаторыя пад выглядам "бежанцаў" выцякаюць злучнасцю злучнасці з гарадзям, а затым, калі дзверы міліцыянцаў адчынены, бессэрдна выносяць з кватэры бездапаможных пенсіянераў залатыя рэчы. Такіх прыкладаў вельмі шмат.

Потым было вызначана, што гэты злучнасцю пастаянна збываюць крадзежныя рэчы сярод вадзіцеляў гэтай маршрутнай

лініі. І ўсе маўчалі — усіх усё давадзіла.

— Але мяркуйце самі. Абыякава, абыякава да паняццяў грамадскага адказнасці, грамадзянскай абавязнасці, раптам за нішто прапаноўваюць суперсучасны «відзік» ці нешта падобнае. Няўжо ён пабязжыць «здаваць» прадаўца?

— Вяртае пытанне, але ў дадзеным выпадку лепшае выйсце — паведаміць у міліцыю. У рэшце рэшт нехта з калісцёў абкрадзеных абавязкова знойдзе ў гэтага самага абыякава свая рэч. Прыдзецца вяртаць яе законнаму ўладальніку (а такіх прыкладаў шмат), гэта значыць, страціць свае грошы. Я разлічваю на добрасумленных людзей, але ў такой сітуацыі кожны можа разгубіцца і не ведаць, як дзейнічаць. Хай жа нянавісць да жукіаў возьме верх над спакусай!

— Вядомае пытанне: куды глядзіць міліцыя?

— На мяне вядома адказа: толькі наперад. А калі сур'ёзна — раскрываюць крадзежны ўласны мавіасці і, у прыпадках, з кватэры. Не буду апеляваць паравальнымі лічбамі, а адзначу толькі адзін паказчык. Дзесяць гадоў у крадзежах, у чужых крадзежах, грамадзян (422), — раскрывае.

— Уладзімір Георгіевіч, у якіх раёнах Мінска жывуць найбольш даверлівыя людзі і аматары «дзёнь адчыненых дзвярэй» у асабістых кватэрах?

— Лягчай пералічыць тыя раёны, дзе такіх выпадкаў менш: Партызанскі (29) і Цэнтральны (35). Ва ўсіх астатніх ад 50 да 96, а Заводскі і Фрунзэнскі "размянялі" ў мінулым годзе па другой сотні (104 і 112). Па выніках за 11 месяцаў мінулага года кватэрыны крадзежы ў горадзе ў параўнанні з 1992 годам узраслі з 2276 да 2467. Хоць і нязначны, але рост.

— Давядзе спадзявацца, што ўсё вышэйадзначанае паслужыць не толькі інфармацыяй, але і дапаможнікам да дзеянняў.

ХОБІ-КЛУБ

Сакрэт агнаго калекцыянера

□ Алена КЛІМЕНКА

Віктар Іванавіч ЦІХАНЮК — выкладчык і калекцыянер. Ён працуе ў Беларускай дзяржаўнай эканамічнай універсітэце. А дагэтуль настаўнічаў у школе і ў педвышэйшай.

— І хача я выкладаю расійскую мову і літаратуру, — прызнаўся мой суразмоўца, — гэта не перашкаджае мне любіць і прапанаваць майму родному беларускаму мову. Я нарадзіўся ў Пінску, і менавіта там "карані" майго калекцыі. У школьным узросце захапляўся ўсім запар, аднак, бессістэмна. Скупляў літаральна ўсе маркі, значкі, календарыкі, якія прадаваліся ў горадзе. Паступова зразумеў: небяжэжна не спасыніць, і "завуўся" да калекцыянераў значкоў, звязаных з імянамі вядомых асоб. Чалапер у мяне сабраў, вобразна кажучы, вельмі "кніга", прысвечаная пісьменнікам і паэтам усіх краін і народаў. Яе чарычонка "старонкі" (а тэкнічны) — планшэты з мноствам значкоў. Іх здаеце "прачытаць" нават ішэземце, а менавіта ім я і выкладаю рускую мову.

— А як папайняецца ваша калекцыя?

— Мае знаёмыя, сябры, калегі з павягай адносіцца да майго захаплення. І, бываючы ў падарожжах, робяць мне прыемныя сюрпрызы.

— Можна сказаць, што ваша калекцыя шырока вядома?

— Зразумей, што вяс цікавіць. Я ўдзельнічаю ў чатырох гарадскіх выставах.

— Віктар Іванавіч, ці шмат у вашай калекцыі экспанатаў, прысвечаных дзеячам беларускай культуры і літаратуры?

— Наогул іх вылучаюцца вельмі мала ў параўнанні з тым, што мы бачым у Расіі, на Украіне, у Прыбалтыцы. На жаль, значны, прысвечаныя беларускім паэтам, выразніцтва, дзе толькі можна, толькі не ў Беларусі. Літаратурны музей Я.Купалы ў розны час заклаў іх, напрыклад, у Лівне.

Значкі гэтыя, можна сказаць, вечныя. Калі вяс цікавіць купальскае тэма, ёсць значок да 110-годдзя паэта. Слова "Вязьніка" напісана тут па-англійску. А вась значок, на якім будынак Літаратурнага музея Я.Купалы. Ёсць значкі, прысвечаныя юбілеям тэатра імя Я.Купалы. Яшчэ зярніце увагу на вельмі радкі значок — "карту". На ім схематэма купальскага мемарыяльнага запаведніка: Лілікі, Орша, Ляўкі, Копысь, дзе паэтам быў напісаны Ляўкоўскі цыкл вершаў.

— У вас — арыгінальнае калекцыянерскае бачанне. Чаму на планшэце, прысвечаным Я.Купалу, шмат значкоў з партрэтамі іншых людзей?

— Я імкнуся "ахапіць" асобу таго ці іншага пісьменніка як мага шыры. Па маюм асэнсаванні прасіць узвасаваць з эпохай, у якой ён жыў. Таму на планшэце, прысвечаным Янку Купалу, "апынуліся" і іншыя пісьменнікі — яго сябры Я.Колас, А.Талстой, А.Фадзееў, В.Брусяў, П.Тычына. А таксама любімыя пісьменнікі Янку Купалы — А.Пушкін, М.Лермантаў, А.Кальцоў, М.Нахрасаў, Т.Шаўчэнка.

— У вашай калекцыі ёсць не толькі значкі, а таксама паштоўкі, календары, календарыкі, маркі...

— Так, а май апошняе захапленне — настольныя медалькі, прысвечаныя пісьменнікам. На медальках — цудоўныя, выразныя партрэты Я.Купалы, Я.Коласа, М.Багдановіча, Ш.Скарыны, М.Гусоўскага.

— Я прыемна здзіўляюся, калі ўбачыла на вашых медальках партрэты Ф.Багушэвіча і М.Гарэцкага.

— Такія медалькі выпушчаны ўпершыню. Ёсць у май калекцыі і медалькі, прысвечаныя рускім класікам — Пушкіну, Лермантаву, Дастаўскаму, Талстому, Горкаму.

— Аб чым вы марыце як калекцыянер?

— Мне 37 год, аднак я мару... хутчэй пайсці на пенсію. А калі сур'ёзна, мне катастрафічна не хапае часу прысвечыць усё мае экзібаны ў ідэальны парадок. Я набыла новыя значкі і кідаю іх... у крышталёвую вазу.

— Як жа ў такім выпадку вы ўдзельнічаеце ў фестывалі народнай творчасці стаць лаўрэатам?

— Жонка ў мяне залатая. Перад выставай мы з ёй дзве ночы не спалі — рыхтавалі калекцыю. Вось і ўвесь сакрэт...

Фота
Аўгана ПАСЕЦКАГА.

Гасцінна расчынілі дзверы Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры, што ў Троіцкім прадмесці Мінска, перад народнымі майстрамі дома раманства Глыбокага раёна. У гонар Каліда і Новага года госці арганізавалі тут выстаўку-продаж арыгінальных твораў розных відаў мастацтва.

НА ЗДЫМК: "Адам і Ева" ў гасіях у дыназары — гэта выраб з гліны наробная майстра Раёна ІУЧЫК.

Фота
Аркады НІКАЛАВЕА,
БЕЛІНФАРМ.

БЕЛАРУСІ

— пачатак XX стагоддзя —

Ветцы адбыўся бунт, у сувязі з тым, што земскі суддзя Беліцкага павета аршытаваў стараверскага папа, як беглага. Загідадзілі 16 снежня 1798 г. Св.Сінод даручыў епіскапу Магілёўскаму і Полацкаму Афанасію дазваляць веткаўскім стараверам мець царкву і свяшчэннікаў.

Стараверскія манастыры жылі па сваіх законах, не падпарадкоўваліся агульнаманастырскім закладам. Загідадзілі ад 12 жніўня 1805 г. стараверскія паселішчы ўводзіліся метрычныя кнігі, а ад 17 лютага 1812 г. дазвалялася мець свяшчэннікаў, толькі выбраваных епархіяльнымі архіерэямі. У 1822 г. было дазволена мець адкрыта беглых папоў. Правіламі 13 лютага 1837 г. стараверы маглі карыстацца толькі малітоўнымі дамамі; закон аб беглых папах быў адменены; пабег свяшчэннікаў быў прызнаны злучнасцю. Гэта вядо да пазбаўлення саму і абмежавання асобістых правоў і беглых пап да выдання гэтага закона былі пакінуты, але і ім забаранялася пераездзіць з губерні ў губерню. Раскольнікі манай лічыліся простымі людзьмі.

У 1864 г. былі перагледжаны законы і паставаны ў адносінах да раскольнікаў. Усе секты і толькі раскольнікаў падзяляліся на "больш і менш шкодных". Што да менш шкодных, то ім была дадзена палёгка, як у адносінах грамадзянскіх правоў, так і ў адносінах выканання духоўных адпраўленняў.

Яўрэйскае насельніцтва Беларусі высталаваўся ў іудэізм. Яўрэйская абшчына не адвадзіла тэрмін выбіраў рабіна, які выконваў рэлігійныя, судовыя і пэдагагічныя функцыі, атрымліваў асобную плату за адпраўленне абраду шлюб, прычым з беднаты ён не павінен быў браць грошы.

Па Палажэнню аб яўрэях 1804 г. за імі зберагалася права выбранага рабіна, але іх павінен быў зацвердзіць губернатр. Рабіна выбіраўся на тры гады. З 1812 г. рабінам мог быць толькі той, хто ведаў адну з трох моў — рускую, польскую або нямецкую. Па Палажэнню аб яўрэях на рабіна была ўскладзена службовая функцыя: вясці метрычныя кнігі. Рабін павінен быў "накіроўваць яўрэяў да захавання духоўных абавязкаў, да падпарадкавання агульным дзяржаўным законам, установам уладамі". Абрады шлюб, абразаўня, прысвечаны імя дзіцяці, пахавання павінны былі рабіць толькі рабіна або іх памочнікі з пільмовага дазволу рабіна. У 1840 г. урад рашыў увесці яўрэйскіх губернскіх рабінаў, якіх павінны былі рыхтаваць рабінаўскае вучылішча. Але калі гэтыя вучылішчы пачалі выпускаць рабінаў, то яўрэйскія грамады іх не выбіраў, бо лічылі іх невукамі. У 1857 г. быў выданы закон, згодна з якім "прадастаўлялася яўрэйскай грамадзе выбіраць з гэтага часу ў рабіна толькі яўрэяў, якія скончылі курс у рабінаўскіх вучылішчах і ў казённых яўрэйскіх вучылішчах 2-га разраду, а таксама агульных вучэбных установах вышэйшых,

СПОРТ

Раўбіцкая лыжня
знімае пытанні

На мінулым тыдні на алімпійскай спартыўнай базе "Раўбічы" было людна. З 3 па 9 студзеня тут праходзіў чэмпіянат Беларусі па біатлоне — апошні адбор у алімпійскую каманду. Спартсмены аказаліся вельмі цікавымі і напружанымі, бо прысутнічалі спартаўныя барыбары і канкурэнцыя ў мужчынскай камандзе. Напярэдадні раўбіцкай біатлоніцы, на шосьце пачэскае ў Лілехамер прэтэндавала прынамсі восем канкурэнтаў. Жанчынам было прасцей: пяць вяснян у камандзе запознылі, і ад іх патрабавалася ўсёго толькі паўдзёжны свой калібр.

Трэба ўспомніць, што сённяшы стрэляючыя лыжнікі і лыжніцы выступаюць вельмі кубка светы мужчынскай і жаночай зборнай Беларусі былі па разу пераможцамі ў эстафедзе. А на дванадзіцікілометровай гонцы Віктар Майгурэў і Аляксандр Папоў занялі адваедна першы і трэцяе месцы. Не паказваў выдатных вынікаў, на жаль, алімпійскі чэмпіён Альберт Радзюк — 25.53 (2). Віктар Майгурэў зноў паказаў лепшы вынік на дванадзіцікілометровай — 59.25 (2). Другім тут быў Аляксандр Папоў — 59.49 (2), на трэцім месцы Дамітр Шышка з Віцебска — 1.01.07 (1). У апошні дзень спартаўніцаў у біатлоне лепшай была зборная Беларусі, за якую на дыстанцыі 3х7,5 км выступілі В.Майгурэў, Я.Радзюк і А.Папоў — 58.14 (1). Будучыя алімпійцы выступілі і ў дзюдах ка-

мандах Мінскай вобласці, якія заваявалі сярэбраны і бронзавы пераможцы. І.Харакіч, В.Сапурын, Г.Карпінскі, А.Рыжыцкі, А.Рыжыцкі, П.Ліваха, А.Рыжыцкі — 1.00.30 (1). Ігар Харакіч, Вадзім Сапурын і Алег Рыжыцкі таксама заваявалі права выступіць на Алімпіядзе ў Нарвегіі.

У жанчын на ўсёх дыстанцыях лепшай была Святлана Парамыгіна. Спрынтэрская гонка на 7,5 кіламетра яна прайшла за 23.06(0). Месца далей занялі Наталія Пермякова і Наталія Рыжыцкая. У гонцы на 15 кіламетраў у Парамыгінай лепшы час нават улікам чатырох штрафных мінут — 51.25. Рыжыцкая і Пермякова тут "памяніліся" месцамі. А зборная краіны ў эстафедзе 3х7,5 км паказала вынік 1.12.29 (2). Тут з Парамыгінай і Наталія Рыжыцкая выступіла Людміла Рыжыцкая, якая адна алімпійскай нашай наадае. Шышка і Лілехамер выступілі ў Рыне Какува.

Ціпер зборная біатлістаў адпраўляюцца на чарговую дваэтапную Кубку светы ў Германію і Італію. Фіналь Кубка і чэмпіянат светы адбудзецца ўжо пасля Алімпіяды — у Канадзе ў савкаві.

***

Два матчы са зборнай Ісландыі правяла мужчынская гандальная зборная Беларусі, абедзве ў гаучы. Стартуе 7 студзеня, нашы лічыліся гаспадарамі і перамагі — 29:26. А 9-га ўступілі і на матч 18:23. Што ж, ціпер гарантываны другі радок у выніковай табліцы, а за першы прыдзецца паспрабаваць у Загрэбе ў сераду.

Успрычы ў Харватыі зборная Беларусі правядзе свой апошні матч адборачнага турніру чэмпіянату Еўропы. У нашых усе шанцы трапіць у фінал.

Яўген ПУЧКОЎ.

ПЕРАПІСКА

Чырвоная кніга
Рэспублікі Беларусь

Убачыла свет другое, а па сутнасці зусім новае выданне "Чырвонай кнігі Беларусі". Новым яго можна лічыць па многіх прычынах. Кніга напісана цалкам на беларускай мове, не лічыць неабходных у навуковых выданнях прадмоў на англійскай і рускай мовах ды іх агульнапрызнаных лацінскіх і рускіх назваў. Кардынальна змяніўся спіс складальнікаў кнігі: колькасць аўтараў уласных артыкулаў павялічылася ўдвая.

Больш чым у два разы павялічылі спіс занесеных у кнігу відаў, а таксама прычыны новай формы іх апісання. Апошняе датычыць уяўлення ў нарыс тах іх раздзелаў, як "Кароткае апісанне", "Асноўныя абмежавальныя фактары" і "Асаблівыя біялогіі" і г.д.

І яшчэ адна "добрая" за 12 гадоў паміж двума выданнямі "Чырвонай кнігі" Беларусі: вучоныя знайшлі і перадалі пад ахоўу землекарыстальнікаў 1046 месцаў пражывання 47 рэдкіх відаў жывёл і 230 месцаў росту 65 рэдкіх раслін. Для іх аховы створаны 88 заказнікаў мясцовага значэння і шэраг рэспубліканскіх.

У новай "Чырвонай кнізе Беларусі" колькасць занесеных у яе жывёл павялічылася ў параўнанні з 1981 годам з 80 да 182 відаў. Колькасць сасудзістых раслін павялічылася з 85 да 180 відаў. Увогуле агульная колькасць відаў новай "Чырвонай кнігі" рэспублікі дасягнула 396 і, такім чынам, павялічылася на 137,4 працэнта.

Такое значнае пашырэнне "Чырвонай кнігі", з аднаго боку, добра характарызуе беларускіх вучоных, якіх шмат чаго зрабілі для выяўлення новых рэдкіх відаў і іх аховы. З другога ж боку, сведчыць аб небяспечнасці, якая навісла над нашай прыродай, аб магчымасці збяднення яе наогул.

Паводле ўсяго гэтага, ёсць у новай "Чырвонай кнізе" і некаторыя напэважы ў такіх выданнях недапоўны, тым больш што выдывалася яно ў вельмі складаных умовах. Так зашліне звышшана колькасць шэрагу відаў, занесеных у нашу кнігу па прычыну "субардынацыі". Віды, занесеныя ў кнігу больш "высокага рангу", напрыклад, у "Чырвоную кнігу Міжнароднага саюза аховы прыроды" (МСАП), паводле існуючых міжнародных пагадненняў, павінны ўключыцца ва ўсе кнігі "ніжэйшых рангаў" — асобных краін, рэгіёнаў, дзяржаў і відаў сусветнага, прычым, абсалютна незалежна ад іх ліку ў тэтых мясцовасцях. А паколькі Беларусь напачатку складання новай "Чырвонай кнігі" знаходзілася ў складзе СССР, то па вышэйуказаным прынцыпу ў нашу кнігу аўтаматычна было перанесена каля паўсотні відаў насаскомых. Напрыклад, гэта тычыцца пераважна паўднёвых відаў насаскомых стапавой фауны. На Беларусь прыпадае пэўназначная частка іхнага распаўсюджвання, таму яны заўжды сустракаліся на Беларусі зрадку, незалежна ад тахнагеннага ўздзеяння. Гэта матылькі мяздведзіцы Герат Геба, блакітніца мелея, мурашкі-амазонкі, жукі красавіцы чорны і скажун пачасны. У выніку агульная колькасць насаскомых павялічылася на 888 працэнтаў у параўнанні з выданнем 1981 года. Гэта ўжо значна! Нават пры ўсёй пазвазе да субардынацыі. Мы ж не лічымся з ёй, калі асобным навукоўцам ці прыродаахоўнаму тэбэ падкрэсліць значнасць якіх-небудзь відаў, якімі займаюцца менавіта яны. Так, напрыклад, абдыбоса з зубам. Ён ніколі не заносіўся ў Чырвоную кнігу МСАП. Але складальнікі артыкула пра зуба П.Р.Козла чамусьці лічыць інакш, чым не толькі дэзафарміруе чытачоў, але і пераходзіць на выразныя праблемы зуба на Беларусі. На шчасце, такіх памылак у кнізе няма.

Цалкам яна з'яўляецца добрым падручнікам вучоным, супрацоўнікам прыродоахоўных органаў, усім аматарам прыроды, шырокаму колу чытачоў. І літаральна ва ўсіх адносных дарадзі падручніку. А з-за мізэрнага тыража ў 10 тысяч экзэмпляраў "Чырвонай кнігі Беларусі" адрэзу трапляе ў лік рарытэтаў.

Э.САМУСЕНКА, старшыня

Першамайскага раённага савета Беларускага экалагічнага саюза г.Мінска.

ПЕРАПІСКА

Давайце пазнаёмімся

"Для сяброўства і сумеснага жыцця пазнаёмлюся з добрымі людзьмі чалавекам 21—26 гадоў без шкодных звычак. З месцаў зняволення прашу мяне не пісаць.

Пра сябе: Таня, 21/17/1/67, Стралец, вочы карыя, валасы светлыя. Па характары — добрая, вясёлая. Хачу кахаць і быць каханай.

Адрас у рэдакцыі (абанент 24)".

"Зараз мы знаходзімся ў вайсковым і службовым брыгадзе па ліквідцыі звычак узбавлення. Тут хапае амаль усяго, акрамя нас — нашых прыгожых, мілых сябровак. Таму хачелі б пазнаёміцца з дзяўчынкамі, якія могуць быць вернымі і кахаць не толькі тады, калі ў адноснах паміж намі няма ніякіх раздораў, але і калі волей лёсу прыходзіцца быць на розных адлегласцях.

Пра сябе, нарадзілася ў Пінску. Віталі, 19/17/8, Сяргей, 19/180, спартыўнага чалавекта, любім займацца культуризмам, у вольны час слухаем жонкай, чытаем кнігі.

Сястры дасылайце, калі ласка, з фотаздымкамі.

Пісаць на адрас: 222720, г.Дзяржынск, в/ч 71633-6. Калесніцаў Сяргей і Калесніцаў Віталі".

"Сімпацічная, матэрыяльна забяспечаная давае 45/165 (суну 15 гадоў) спадчынецца сустрачае зянага сябра, акому пры ўзаемнай сімпатыі і пазвае падарыць штодзённы клопат і стане вернай жонкай.

Тэлефон паскорыць сустрачы.

Пісаць на адрас: 210015, г.Віцебск, да запатрабавання, н/я 826574".

"Жанчына 45/164 прыемнага выгледу, матэрыяльна забяспечаная, добрая па характары, цудоўная гаспадыня спадчынецца сустрачае добрапрыстойнага мужчыну для стварэння сям'і".

Пісаць на адрас: 210015, г.Віцебск, да запатрабавання, н/я 613806. Сяцягане".

"34 гады, замужам не была, дзяцей няма, рост 170, адукцыя вышэйшая, інтэлігентная, сімпатычная, жыццём забяспечаная. Пазнаёмлюся для стварэння пэўназначнай сям'і з мужчынам, які дастойны павяі.

Пісаць на адрас: 220012, г.Мінск, н/я 12, да запатрабавання н/я 77-ВН № 644995".

Паважаньня спадары і спадарыні!

Нагадаем вам, што "Чырвоная змена" прымае аб'явы для завочнага клубу знаёмстваў БЯСПЛАТНА.

ХАТНІ ЭКРАН

11, аўторак

Беларускае тэлебачанне 8.35. "Знаёмы ладані". Паведамленне Беларускага тэлебачання 9.00. Тэлебачанне — школе. Гісторыя 8-й клас. 9.30. "Фенікс". 10.30. Тэлекулі "Гэ-гэ-гэ". 11.00. Беларускае тэлебачанне 11.20. Рок-агленд-шоу. Англіійская група "Сітні". 11.50. Хакер. Чэмпіянат МХЛ. "Швалі" (Мінск) — "Аўтамабіліст" (Екацірынбург). 3-й перадад. 12.25. Вечар у Раўбічах. 13.30. Навіны. 13.40. Дзявала хроніка. 13.55. "На сямі вятрах". 14.05. Тэлебачанне — школе. Музыка. 5-ы клас. 14.15. "Новае і К" — топ-10. 14.30. "Радзёны родны песні". Праграма дзіцячага тэлебачання тэатра Белгетэрадыкампаніі "Госціца". 17.30. Навіны. 17.40. "Добры вечэр". 18.10. Абласныя навіны (Віцебск). 18.25. Навіны 61-01. 18.30. Эканамічная хваля. Рынак і запатрабаванне. Правамы ліні. 20.00. Мост. Культурна-асветніцкая праграма. 20.30. Каліткі: адрасы, прэпановы, інфармацыя. 20.35. Каліткі. 21.00. Панамера. 21.35. Пад кулакам Сусвету. 21.45. Надвор'е. 21.55. Піль халілі на жарты. 22.00. "Ніхто, акрамя ібсе". 22.45. Ніка. 23.00. Клоп. Перамогі. Сямта вятэра-на у г.Рычцы.

Канал "Расія" 7.00. 13.00. 18.00. 22.20. Весткі. 9.00. Па старонках "Вячэрняга салона". 10.30. Мір і вайна. 11.00. "Панішкі дом". 12.25. Зямельны — "Панішкі дом". 13.40. Сялянскія пітаньне. 13.55. "Панішкі дом". 14.05. "Панішкі дом". 15.00. Паралелі. 15.15. Каліткі. 15.30. Там-там навіны. 15.45. Спартыўныя навіны. 16.15. Навіны ліній. "Курсор". 17.00. Каліткі для бацькоў. 17.30. Панамер-панамеры. 17.45. "Панішкі дом". 18.00. "Панішкі дом". 18.15. "Панішкі дом". 18.30. "Панішкі дом". 18.45. Сямта кожны дзень. 18.55. "Панішкі дом". 19.00. "Панішкі дом". 19.15. "Панішкі дом". 19.30. "Панішкі дом". 19.45. "Панішкі дом". 19.55. "Панішкі дом". 20.00. "Панішкі дом". 20.15. "Панішкі дом". 20.30. "Панішкі дом". 20.45. "Панішкі дом". 20.55. "Панішкі дом". 21.00. "Панішкі дом". 21.15. "Панішкі дом". 21.30. "Панішкі дом". 21.45. "Панішкі дом". 21.55. "Панішкі дом". 22.00. "Панішкі дом". 22.15. "Панішкі дом". 22.30. "Панішкі дом". 22.45. "Панішкі дом". 22.55. "Панішкі дом". 23.00. "Панішкі дом". 23.15. "Панішкі дом". 23.30. "Панішкі дом". 23.45. "Панішкі дом". 23.55. "Панішкі дом". 24.00. "Панішкі дом". 24.15. "Панішкі дом". 24.30. "Панішкі дом". 24.45. "Панішкі дом". 24.55. "Панішкі дом". 25.00. "Панішкі дом". 25.15. "Панішкі дом". 25.30. "Панішкі дом". 25.45. "Панішкі дом". 25.55. "Панішкі дом". 26.00. "Панішкі дом". 26.15. "Панішкі дом". 26.30. "Панішкі дом". 26.45. "Панішкі дом". 26.55. "Панішкі дом". 27.00. "Панішкі дом". 27.15. "Панішкі дом". 27.30. "Панішкі дом". 27.45. "Панішкі дом". 27.55. "Панішкі дом". 28.00. "Панішкі дом". 28.15. "Панішкі дом". 28.30. "Панішкі дом". 28.45. "Панішкі дом". 28.55. "Панішкі дом". 29.00. "Панішкі дом". 29.15. "Панішкі дом". 29.30. "Панішкі дом". 29.45. "Панішкі дом". 29.55. "Панішкі дом". 30.00. "Панішкі дом". 30.15. "Панішкі дом". 30.30. "Панішкі дом". 30.45. "Панішкі дом". 30.55. "Панішкі дом". 31.00. "Панішкі дом". 31.15. "Панішкі дом". 31.30. "Панішкі дом". 31.45. "Панішкі дом". 31.55. "Панішкі дом". 32.00. "Панішкі дом". 32.15. "Панішкі дом". 32.30. "Панішкі дом". 32.45. "Панішкі дом". 32.55. "Панішкі дом". 33.00. "Панішкі дом". 33.15. "Панішкі дом". 33.30. "Панішкі дом". 33.45. "Панішкі дом". 33.55. "Панішкі дом". 34.00. "Панішкі дом". 34.15. "Панішкі дом". 34.30. "Панішкі дом". 34.45. "Панішкі дом". 34.55. "Панішкі дом". 35.00. "Панішкі дом". 35.15. "Панішкі дом". 35.30. "Панішкі дом". 35.45. "Панішкі дом". 35.55. "Панішкі дом". 36.00. "Панішкі дом". 36.15. "Панішкі дом". 36.30. "Панішкі дом". 36.45. "Панішкі дом". 36.55. "Панішкі дом". 37.00. "Панішкі дом". 37.15. "Панішкі дом". 37.30. "Панішкі дом". 37.45. "Панішкі дом". 37.55. "Панішкі дом". 38.00. "Панішкі дом". 38.15. "Панішкі дом". 38.30. "Панішкі дом". 38.45. "Панішкі дом". 38.55. "Панішкі дом". 39.00. "Панішкі дом". 39.15. "Панішкі дом". 39.30. "Панішкі дом". 39.45. "Панішкі дом". 39.55. "Панішкі дом". 40.00. "Панішкі дом". 40.15. "Панішкі дом". 40.30. "Панішкі дом". 40.45. "Панішкі дом". 40.55. "Панішкі дом". 41.00. "Панішкі дом". 41.15. "Панішкі дом". 41.30. "Панішкі дом". 41.45. "Панішкі дом". 41.55. "Панішкі дом". 42.00. "Панішкі дом". 42.15. "Панішкі дом". 42.30. "Панішкі дом". 42.45. "Панішкі дом". 42.55. "Панішкі дом". 43.00. "Панішкі дом". 43.15. "Панішкі дом". 43.30. "Панішкі дом". 43.45. "Панішкі дом". 43.55. "Панішкі дом". 44.00. "Панішкі дом". 44.15. "Панішкі дом". 44.30. "Панішкі дом". 44.45. "Панішкі дом". 44.55. "Панішкі дом". 45.00. "Панішкі дом". 45.15. "Панішкі дом". 45.30. "Панішкі дом". 45.45. "Панішкі дом". 45.55. "Панішкі дом". 46.00. "Панішкі дом". 46.15. "Панішкі дом". 46.30. "Панішкі дом". 46.45. "Панішкі дом". 46.55. "Панішкі дом". 47.00. "Панішкі дом". 47.15. "Панішкі дом". 47.30. "Панішкі дом". 47.45. "Панішкі дом". 47.55. "Панішкі дом". 48.00. "Панішкі дом". 48.15. "Панішкі дом". 48.30. "Панішкі дом". 48.45. "Панішкі дом". 48.55. "Панішкі дом". 49.00. "Панішкі дом". 49.15. "Панішкі дом". 49.30. "Панішкі дом". 49.45. "Панішкі дом". 49.55. "Панішкі дом". 50.00. "Панішкі дом". 50.15. "Панішкі дом". 50.30. "Панішкі дом". 50.45. "Панішкі дом". 50.55. "Панішкі дом". 51.00. "Панішкі дом". 51.15. "Панішкі дом". 51.30. "Панішкі дом". 51.45. "Панішкі дом". 51.55. "Панішкі дом". 52.00. "Панішкі дом". 52.15. "Панішкі дом". 52.30. "Панішкі дом". 52.45. "Панішкі дом". 52.55. "Панішкі дом". 53.00. "Панішкі дом". 53.15. "Панішкі дом". 53.30. "Панішкі дом". 53.45. "Панішкі дом". 53.55. "Панішкі дом". 54.00. "Панішкі дом". 54.15. "Панішкі дом". 54.30. "Панішкі дом". 54.45. "Панішкі дом". 54.55. "Панішкі дом". 55.00. "Панішкі дом". 55.15. "Панішкі дом". 55.30. "Панішкі дом". 55.45. "Панішкі дом". 55.55. "Панішкі дом". 56.00. "Панішкі дом". 56.15. "Панішкі дом". 56.30. "Панішкі дом". 56.45. "Панішкі дом". 56.55. "Панішкі дом". 57.00. "Панішкі дом". 57.15. "Панішкі дом". 57.30. "Панішкі дом". 57.45. "Панішкі дом". 57.55. "Панішкі дом". 58.00. "Панішкі дом". 58.15. "Панішкі дом". 58.30. "Панішкі дом". 58.45. "Панішкі дом". 58.55. "Панішкі дом". 59.00. "Панішкі дом". 59.15. "Панішкі дом". 59.30. "Панішкі дом". 59.45. "Панішкі дом". 59.55. "Панішкі дом". 60.00. "Панішкі дом". 60.15. "Панішкі дом". 60.30. "Панішкі дом". 60.45. "Панішкі дом". 60.55. "Панішкі дом". 61.00. "Панішкі дом". 61.15. "Панішкі дом". 61.30. "Панішкі дом". 61.45. "Панішкі дом". 61.55. "Панішкі дом". 62.00. "Панішкі дом". 62.15. "Панішкі дом". 62.30. "Панішкі дом". 62.45. "Панішкі дом". 62.55. "Панішкі дом". 63.00. "Панішкі дом". 63.15. "Панішкі дом". 63.30. "Панішкі дом". 63.45. "Панішкі дом". 63.55. "Панішкі дом". 64.00. "Панішкі дом". 64.15. "Панішкі дом". 64.30. "Панішкі дом". 64.45. "Панішкі дом". 64.55. "Панішкі дом". 65.00. "Панішкі дом". 65.15. "Панішкі дом". 65.30. "Панішкі дом". 65.45. "Панішкі дом". 65.55. "Панішкі дом". 66.00. "Панішкі дом". 66.15. "Панішкі дом". 66.30. "Панішкі дом". 66.45. "Панішкі дом". 66.55. "Панішкі дом". 67.00. "Панішкі дом". 67.15. "Панішкі дом". 67.30. "Панішкі дом". 67.45. "Панішкі дом". 67.55. "Панішкі дом". 68.00. "Панішкі дом". 68.15. "Панішкі дом". 68.30. "Панішкі дом". 68.45. "Панішкі дом". 68.55. "Панішкі дом". 69.00. "Панішкі дом". 69.15. "Панішкі дом". 69.30. "Панішкі дом". 69.45. "Панішкі дом". 69.55. "Панішкі дом". 70.00. "Панішкі дом". 70.15. "Панішкі дом". 70.30. "Панішкі дом". 70.45. "Панішкі дом". 70.55. "Панішкі дом". 71.00. "Панішкі дом". 71.15. "Панішкі дом". 71.30. "Панішкі дом". 71.45. "Панішкі дом". 71.55. "Панішкі дом". 72.00. "Панішкі дом". 72.15. "Панішкі дом". 72.30. "Панішкі дом". 72.45. "Панішкі дом". 72.55. "Панішкі дом". 73.00. "Панішкі дом". 73.15. "Панішкі дом". 73.30. "Панішкі дом". 73.45. "Панішкі дом". 73.55. "Панішкі дом". 74.00. "Панішкі дом". 74.15. "Панішкі дом". 74.30. "Панішкі дом". 74.45. "Панішкі дом". 74.55. "Панішкі дом". 75.00. "Панішкі дом". 75.15. "Панішкі дом". 75.30. "Панішкі дом". 75.45. "Панішкі дом". 75.55. "Панішкі дом". 76.00. "Панішкі дом". 76.15. "Панішкі дом". 76.30. "Панішкі дом". 76.45. "Панішкі дом". 76.55. "Панішкі дом". 77.00. "Панішкі дом". 77.15. "Панішкі дом". 77.30. "Панішкі дом". 77.45. "Панішкі дом". 77.55. "Панішкі дом". 78.00. "Панішкі дом". 78.15. "Панішкі дом". 78.30. "Панішкі дом". 78.45. "Панішкі дом". 78.55. "Панішкі дом". 79.00. "Панішкі дом". 79.15. "Панішкі дом". 79.30. "Панішкі дом". 79.45. "Панішкі дом". 79.55. "Панішкі дом". 80.00. "Панішкі дом". 80.15. "Панішкі дом". 80.30. "Панішкі дом". 80.45. "Панішкі дом". 80.55. "Панішкі дом". 81.00. "Панішкі дом". 81.15. "Панішкі дом". 81.30. "Панішкі дом". 81.45. "Панішкі дом". 81.55. "Панішкі дом". 82.00. "Панішкі дом". 82.15. "Панішкі дом". 82.30. "Панішкі дом". 82.45. "Панішкі дом". 82.55. "Панішкі дом". 83.00. "Панішкі дом". 83.15. "Панішкі дом". 83.30. "Панішкі дом". 83.45. "Панішкі дом". 83.55. "Панішкі дом". 84.00. "Панішкі дом". 84.15. "Панішкі дом". 84.30. "Панішкі дом". 84.45. "Панішкі дом". 84.55. "Панішкі дом". 85.00. "Панішкі дом". 85.15. "Панішкі дом". 85.30. "Панішкі дом". 85.45. "Панішкі дом". 85.55. "Панішкі дом". 86.00. "Панішкі дом". 86.15. "Панішкі дом". 86.30. "Панішкі дом". 86.45. "Панішкі дом". 86.55. "Панішкі дом". 87.00. "Панішкі дом". 87.15. "Панішкі дом". 87.30. "Панішкі дом". 87.45. "Панішкі дом". 87.55. "Панішкі дом". 88.00. "Панішкі дом". 88.15. "Панішкі дом". 88.30. "Панішкі дом". 88.45. "Панішкі дом". 88.55. "Панішкі дом". 89.00. "Панішкі дом". 89.15. "Панішкі дом". 89.30. "Панішкі дом". 89.45. "Панішкі дом". 89.55. "Панішкі дом". 90.00. "Панішкі дом". 90.15. "Панішкі дом". 90.30. "Панішкі дом". 90.45. "Панішкі дом". 90.55. "Панішкі дом". 91.00. "Панішкі дом". 91.15. "Панішкі дом". 91.30. "Панішкі дом". 91.45. "Панішкі дом". 91.55. "Панішкі дом". 92.00. "Панішкі дом". 92.15. "Панішкі дом". 92.30. "Панішкі дом". 92.45. "Панішкі дом". 92.55. "Панішкі дом". 93.00. "Панішкі дом". 93.15. "Панішкі дом". 93.30. "Панішкі дом". 93.45. "Панішкі дом". 93.55. "Панішкі дом". 94.00. "Панішкі дом". 94.15. "Панішкі дом". 94.30. "Панішкі дом". 94.45. "Панішкі дом". 94.55. "Панішкі дом". 95.00. "Панішкі дом". 95.15. "Панішкі дом". 95.30. "Панішкі дом". 95.45. "Панішкі дом". 95.55. "Панішкі дом". 96.00. "Панішкі дом". 96.15. "Панішкі дом". 96.30. "Панішкі дом". 96.45. "Панішкі дом". 96.55. "Панішкі дом". 97.00. "Панішкі дом".